

PARLAMENTI RURAL I KOSOVES
RURAL PARLIAMENT OF KOSOVA
2026

PARLAMENTI RURAL I KOSOVËS

RURAL PARLIAMENT OF KOSOVA



Demo.Reset
Deliberation in the Global South



Funded by
the European Union



FARM to FORK
ACADEMY

DEKLARATA
E PARLAMENTIT TE TRETE RURAL TE KOSOVES
2026

I miratuar në përmbyllje të Parlamentit të Tretë Rural të Kosovës, të mbajtur më 15–17 tetor 2026, në Kampin e Inovacionit dhe Teknologjisë në Prizren, ku morën pjesë 60 delegatë nga e gjithë Kosova, si dhe mysafirë nga Finlanda, Maqedonia e Veriut, Kolumbia dhe Shqipëria.

Ne, përfaqësuesit e sektorit civil të zhvillimit rural dhe të komuniteteve rurale të Kosovës, e miratojmë këtë Manifest Rural të Kosovës për vitin 2026 si një deklaratë të përbashkët të aspiratave, përkushtimeve dhe kërkesave të komunitetit rural. Ky manifest mbështetet në takimet me banorët e komuniteteve rurale, në konsultimet me përfaqësuesit e organizatave të zhvillimit rural dhe në diskutimet e rekomandimet e grupeve punuese gjatë Parlamentit të Tretë Rural të Kosovës, të mbajtur më 15–17 tetor 2026.

1. Diversiteti i rajoneve rurale

Ne e vlerësojmë shumëllojshmërinë e rajoneve dhe të popullatës së Kosovës, të cilat pasqyrojnë kulturën dhe traditat lokale, historinë e gjatë të veprimtarisë njerëzore dhe pasurinë e burimeve natyrore. Këtë diversitet e konsiderojmë një mundësi të rëndësishme për përmirësimin e mirëqenies dhe të standardit të jetesës së komuniteteve rurale.

2. Vlerat e përbashkëta

Ne vlerësojmë vlerat e përbashkëta që i bashkojnë qytetarët e Kosovës, përfshirë demokracinë, barazinë, mirëqenien sociale, sundimin e ligjit, respektimin e të drejtave të njeriut dhe frymën e bashkëpunimit. Jemi të përkushtuar për promovimin dhe mbrojtjen e këtyre vlerave, me qëllim të ndërtimit të një shoqërie paqësore, të drejtë dhe gjithëpërfshirëse.

3. Cilësia e jetës

Bazën e cilësisë së jetës në zonat rurale e përbëjnë natyra, fshatrat dhe qytezat, malet dhe pyjet, peizazhet, flora dhe fauna, mjedisi i shëndetshëm, trashëgimia kulturore dhe solidariteti ndërmjet komuniteteve rurale.

Ne shprehim shqetësimin tonë se këto vlera dhe karakteristika të zonave rurale po përballen me sfida të vazhdueshme, veçanërisht për shkak të migrimit të popullsisë dhe të të rinjve drejt zonave urbane dhe jashtë vendit.

4. Të drejtat e komuniteteve rurale

Ne mbështesim të drejtën e zonave dhe komuniteteve rurale për njohje të plotë nga qytetarët dhe institucionet e Kosovës, për cilësi jete dhe standard jete të barabartë me atë të popullsisë urbane, si dhe për pjesëmarrje të plotë në proceset politike dhe vendimmarrëse.

Kërkojmë nga Qeveria e Kosovës që të sigurojë përfshirjen e nevojave dhe interesave të komuniteteve rurale në të gjitha politikat dhe veprimet që ndikojnë në jetën e tyre. Të gjithë qytetarëve duhet t'u garantohen të drejta dhe mundësi të barabarta, pa diskriminim për shkak të moshës, gjinisë, gjuhës, origjinës etnike, besimit fetar, mendimit politik, pasurisë, aftësisë së kufizuar, vendlindjes apo karakteristikave të tjera personale.

5. Nevoja për veprim

Ne besojmë fuqimisht se sfidat me të cilat përballen komunitetet rurale duhet të adresohen në nivelet më të larta të vendimmarrjes, veçanërisht nga institucionet përgjegjëse për hartimin dhe zbatimin e politikave publike, në interes të gjithë popullatës së Kosovës.

Zonat rurale sigurojnë ushqim, dru, fibra, energji, ujë dhe burime të tjera të domosdoshme për jetën dhe zhvillimin ekonomik. Fermerët, ndërmarrjet dhe akterët e tjerë ruralë krijojnë vlerë të përbashkët për Kosovën. Zonat rurale kontribuojnë gjithashtu në përballimin e ndryshimeve klimatike, rekreacion, shëndet publik dhe mirëqenie sociale, ekonomike e kulturore.

Për këtë arsye, komunitetet rurale meritojnë njohje, respekt dhe mbështetje të vazhdueshme nga institucionet dhe shoqëria në tërësi.

6. Udhëheqja në zhvillimin rural

Ne e njohim përgjegjësinë tonë për të ofruar udhëheqje dhe për të vepruar në funksion të mirëqenies së përbashkët. Udhëheqja në zhvillimin rural duhet të përfshijë veprime kolektive në nivel lokal, rajonal dhe kombëtar, të mbështetura në përkushtim, komunikim, bashkëpunim, transparencë dhe besim.

Kërkojmë nga institucionet publike, sektori privat dhe shoqëria civile që të bashkëpunojnë për forcimin e kapaciteteve të akterëve ruralë dhe për krijimin e kushteve që mundësojnë udhëheqje të përgjegjshme, gjithëpërfshirëse dhe të qëndrueshme.

7. Shqetësimet lidhur me mosvlerësimin e potencialit rural

Banorët dhe komunitetet rurale të Kosovës shprehin shqetësimin se shumë rajone përballen me mungesë të mundësive të punësimit, paga të ulëta, migrim të popullsisë, veçanërisht të të rinjve, pabarazi gjinore, dobësim të shërbimeve publike, varfëri, mungesë të banimit të përballueshëm, përjashtim nga skemat sociale, infrastrukturë joadekuate dhe degradim të mjedisit.

Diversiteti i zonave rurale, burimet natyrore dhe kapacitetet e tyre ekonomike e njerëzore duhet të trajtohen si potencial zhvillimor dhe si vlerë e shtuar për ekonominë dhe shoqërinë e Kosovës.

Kërkojmë që politikat publike të njohin specifikat e secilit rajon rural dhe të krijojnë mundësi të barabarta për zhvillim ekonomik, social dhe territorial.

8. Vizioni për të ardhmen

Vizioni ynë për të ardhmen është një Kosovë me komunitete rurale të gjalla, gjithëpërfshirëse, të qëndrueshme dhe ekonomikisht të diversifikuara, të mbështetura nga administrimi efikas i mjedisit dhe respektimi i trashëgimisë kulturore.

Ne besojmë se komunitetet rurale të zhvilluara sipas këtij vizioni mund të jenë kontribuuese kryesore në ndërtimin e një Kosove paqësore, të drejtë, të barabartë dhe të qëndrueshme, si dhe në zhvillimin e një shoqërie që respekton mjedisin dhe mirëqenien e brezave të ardhshëm.

9. Partneriteti

Realizimi i vizionit tonë kërkon një partneritet të mirëfilltë dhe të barabartë ndërmjet qytetarëve, komuniteteve rurale, shoqërisë civile dhe institucioneve publike në nivel qendror dhe lokal.

Ne, si komunitete dhe organizata rurale, jemi të vetëdijshëm për përgjegjësinë tonë për të udhëhequr dhe kontribuar në mirëqenien e përbashkët. Njëkohësisht, kërkojmë që Qeveria e Kosovës dhe institucionet e tjera publike të krijojnë mekanizma të qëndrueshëm bashkëpunimi, konsultimi dhe vendimmarrjeje me akterët ruralë.

10. Vlerësimi i gjendjes së zonave rurale

Gjendja e zonave rurale ndryshon me kalimin e kohës dhe kërkon vlerësim të vazhdueshëm e të bazuar në të dhëna.

I bëjmë thirrje Qeverisë së Kosovës që të realizojë një vlerësim të hollësishëm të gjendjes së zonave rurale, duke analizuar sfidat demografike, ekonomike, sociale dhe mjedisore, si dhe kontributin e tyre në mirëqenien e përgjithshme të vendit.

Rezultatet e këtij vlerësimi duhet të shërbejnë si bazë për hartimin dhe përditësimin e politikave, strategjive dhe programeve zhvillimore për zonat rurale.

11. Përmbysja e spirales së rënies së zonave rurale

Shumë rajone rurale preken nga një spirale e rënies, e cila karakterizohet nga migrimi i popullsisë, veçanërisht i të rinjve, zvogëlimi i shërbimeve, dobësimi i ekonomisë lokale dhe braktisja graduale e vendbanimeve rurale.

U bëjmë thirrje të gjitha palëve të interesit, institucioneve qendrore dhe lokale, sektorit privat dhe shoqërisë civile që të bashkërendojnë përpjekjet për ta përmbysur këtë prirje.

Kjo kërkon promovimin e jetesës në zonat rurale, forcimin e shërbimeve publike, diversifikimin e ekonomive lokale, krijimin e vendeve të punës dhe përmirësimin e kushteve që të rinjtë të qëndrojnë në vendlindjet e tyre, ndërsa personat që kanë migruar të kenë mundësi të kthehen dhe të investojnë në komunitetet e tyre.

12. Të rinjtë në zonat rurale

Ne besojmë se shumë të rinj janë të gatshëm të qëndrojnë në zonat rurale ose të kthehen në to, duke marrë përgjegjësi për zhvillimin e ardhshëm të ekonomive dhe komuniteteve rurale.

Të rinjtë kanë nevojë për mundësi tërheqëse punësimi, arsimim dhe aftësim profesional, qasje në tokë, mbështetje për ndërmarrësi, kredi të përshtatshme, si dhe aktivitete sociale, kulturore dhe rekreative.

I bëjmë thirrje Qeverisë së Kosovës, komunave dhe shoqërisë civile që të hartojnë dhe zbatojnë masa konkrete për përmbushjen e këtyre nevojave.

Po ashtu, mbështesim organizimin e Parlamenteve Rurale për të Rinj, si mekanizma pjesëmarrës përmes të cilëve të rinjtë mund të paraqesin problemet dhe sfidat e tyre, të propozojnë zgjidhje dhe të ndikojnë në politikat që përcaktojnë të ardhmen e zonave rurale.

13. Varfëria dhe përjashtimi social

Ne e njohim progresin e arritur në luftimin e varfërisë në Kosovë, por theksojmë se shumë qytetarë vazhdojnë të përballen me varfëri dhe përjashtim nga skemat dhe shërbimet sociale.

Kohezioni social dhe territorial janë pjesë thelbësore e vizionit tonë për Kosovën dhe Evropën. Për këtë arsye, kërkojmë përpjekje të qëndrueshme për promovimin e gjithëpërfshirjes dhe pjesëmarrjes së plotë në shoqëri.

Vëmendje e veçantë duhet t'u kushtohet komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian, si dhe grupeve të tjera në gjendje të cënueshme, duke siguruar qasje të barabartë në arsim, punësim, shërbime publike dhe mundësi për zhvillim ekonomik e social.

14. Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave rurale

Gratë janë shtyllë e rëndësishme e zhvillimit të zonave rurale, veçanërisht në bujqësi, përpunimin e produkteve, turizmin rural dhe ruajtjen e trashëgimisë kulturore e traditave lokale.

I bëjmë thirrje Qeverisë së Kosovës dhe institucioneve përgjegjëse që të mbështesin fuqizimin ekonomik dhe shoqëror të grave rurale, të sigurojnë barazi në pronësinë dhe trashëgiminë e tokës e të pasurisë familjare dhe të krijojnë mundësi për pjesëmarrjen e tyre në udhëheqje dhe vendimmarrje.

Gratë rurale duhet të kenë qasje të barabartë në mbështetje financiare, grante, kredi, shërbime këshillimore, arsimim, aftësim profesional dhe mundësi për zhvillimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme.

15. LEADER dhe Zhvillimi i Drejtuar nga Komuniteti Lokal (CLLD)

Ne mbështesim fuqimisht zbatimin e qasjes LEADER dhe të modelit të Zhvillimit të Drejtuar nga Komuniteti Lokal (Community-Led Local Development – CLLD), të bazuar në qasjen territoriale, partneritetin ndërmjet sektorit publik, sektorit privat dhe shoqërisë civile, si dhe në parimin e zhvillimit nga poshtë-lart.

Kërkojmë nga Qeveria e Kosovës dhe Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural që të ndërmarrin hapa konkretë për institucionalizimin dhe zbatimin e kësaj qasjeje në politikat e zhvillimit rural.

Në veçanti, kërkojmë hartimin dhe miratimin e një Strategjie Kombëtare për LEADER, e cila duhet të derivonte nga dhe të jetë në përputhje me Ligjin për Bujqësi dhe Programin për Bujqësi dhe Zhvillim Rural. Strategjia duhet të përcaktojë objektivat, prioritetet, mekanizmat institucionalë, burimet financiare dhe mënyrën e zbatimit të qasjes LEADER në Kosovë.

Strategjia duhet të krijojë një kornizë të qartë dhe të qëndrueshme për funksionimin dhe fuqizimin e Grupeve Lokale të Veprimit (GLV), duke siguruar përfshirjen aktive të komuniteteve lokale në identifikimin e nevojave, hartimin e strategjive lokale dhe zbatimin e projekteve zhvillimore.

Po ashtu, kërkojmë:

- Rritjen dhe sigurimin e financimit të qëndrueshëm për Grupet Lokale të Veprimit dhe zbatimin e strategjive lokale të zhvillimit.
- Miratimin dhe zbatimin e rregulloreve dhe procedurave të nevojshme për funksionimin efektiv të GLV-ve.
- Krijimin e mekanizmave transparentë dhe të qasshëm për financimin e iniciativave lokale.
- Forcimin e kapaciteteve të GLV-ve dhe të akterëve lokalë për planifikim, menaxhim dhe zbatim të projekteve.
- Përfshirjen e organizatave të shoqërisë civile, grave, të rinjve, fermerëve dhe bizneseve rurale në proceset vendimmarrëse.
- Zgjerimin e bashkëpunimit dhe shkëmbimit të përvojave me rrjetet dhe partnerët evropianë, me synim përvetësimin e praktikave të mira dhe përgatitjen për zbatimin e standardeve evropiane të zhvillimit rural.

Ne besojmë se një Strategji Kombëtare për LEADER, e ndërlidhur me kornizën ligjore dhe programore të bujqësisë dhe zhvillimit rural, do të krijojë bazë më të fortë për zhvillim të qëndrueshëm, pjesëmarrës dhe të balancuar territorial në Kosovë.

16. Infrastruktura dhe shërbimet rurale

Shërbimet themelore rurale, si dyqanet, shërbimet postare, shkollat, kujdesi shëndetësor parësor, transporti publik dhe infrastruktura sociale, janë jetike për ruajtjen e cilësisë së jetës në zonat rurale.

Po aq të rëndësishme janë infrastruktura fizike dhe shërbimet bazë, përfshirë furnizimin me ujë të pijshëm, kanalizimin, energjinë elektrike dhe rrjetin rrugor.

Në shumë zona rurale, këto shërbime janë të kufizuara ose të pamjaftueshme, duke nxitur migrimin drejt zonave urbane dhe jashtë vendit.

I bëjmë thirrje Qeverisë së Kosovës, komunave dhe ofruesve të shërbimeve që të investojnë në infrastrukturën dhe shërbimet rurale, si dhe të përfshijnë komunitetet në përcaktimin e prioriteteve dhe zgjidhjeve sipas nevojave të tyre.

17. Telekomunikimi dhe qasja digjitale

Qasja në telekomunikim dhe internet cilësor është thelbësore për zhvillimin ekonomik, arsimor, social dhe kulturor të komuniteteve rurale.

Për shkak të distancave dhe dendësisë më të ulët të popullsisë, shumë vendbanime rurale përballen me vështirësi në qasjen në shërbime të shpejta dhe të përballueshme të internetit.

I bëjmë thirrje Qeverisë së Kosovës, financuesve dhe ofruesve të shërbimeve të telekomunikimit që të sigurojnë qasje të barabartë në internet me shpejtësi të lartë dhe në shërbime digjitale për të gjithë banorët ruralë.

Gjithashtu, kërkojmë promovimin e aftësive digjitale, veçanërisht të rinjtë, gratë, fermerët dhe ndërmarrjet rurale, për të rritur mundësitë e tyre në arsim, punësim, tregti dhe inovacion.

18. Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme lokale e rajonale

Zonat rurale të Kosovës kanë një numër të konsiderueshëm ndërmarrjesh të vogla dhe të mesme që ndikojnë drejtpërdrejt në jetën e komuniteteve dhe kontribuojnë në ekonominë e vendit.

Ne theksojmë rëndësinë e rritjes së vitalitetit dhe qëndrueshmërisë së këtyre ndërmarrjeve dhe të ekonomive lokale e rajonale.

Mbështetja duhet të përshtatet sipas potencialit dhe nevojave të secilit rajon dhe të përfshijë sektorë të ndryshëm, si bujqësia, pylltaria, përpunimi i produkteve, turizmi rural, energjia e ripërtëritshme, shërbimet dhe teknologjia e informacionit.

Kërkojmë masa që nxisin inovacionin, krijimin e vendeve të punës, bashkëpunimin ndërmjet bizneseve dhe lidhjet ekonomike ndërmjet zonave rurale dhe urbane.

19. Fermat e vogla dhe familjare

Ne e njohim kontributin e rëndësishëm të fermave komerciale në ekonominë e Kosovës, por shprehim shqetësimin tonë për sfidat me të cilat përballen fermat e vogla dhe familjare, veçanërisht në zonat e largëta rurale.

Këto ferma sigurojnë jetesën për mijëra familje, furnizojnë tregjet lokale me ushqim dhe kontribuojnë në ruajtjen e peizazheve, ekosistemeve, biodiversitetit dhe trashëgimisë kulturore.

I bëjmë thirrje Qeverisë së Kosovës, donatorëve, organizatave të shoqërisë civile dhe akterëve të tjerë relevantë që të mbështesin fermat familjare përmes qasjes më të lehtë në financim, këshillim profesional, teknologji, tregje dhe mundësi bashkëpunimi.

Gjithashtu, inkurajojmë zhvillimin e kooperativave, ndërmarrjeve bujqësore sociale dhe formave të tjera të bashkëpunimit që mundësojnë rritjen e vlerës së produkteve, diversifikimin e të ardhurave dhe qëndrueshmërinë afatgjatë të ekonomive familjare.

20. Roli i qytezave në zhvillimin rural

Qytezat e Kosovës kanë rëndësi jetike si qendra ekonomike, sociale dhe kulturore për komunitetet rurale. Ato ofrojnë shërbime publike, arsim, kujdes shëndetësor, tregti dhe mundësi për zhvillimin e turizmit.

Megjithatë, potenciali i tyre shpesh nuk pasqyrohet mjaftueshëm në politikat dhe programet kombëtare të zhvillimit.

Ne mbështesim hartimin e politikave që njohin rolin e qytezave si ura lidhëse ndërmjet zonave rurale dhe urbane.

Kërkojmë rritjen e bashkëpunimit ndërmjet komuniteteve, organizatave dhe autoriteteve rurale e urbane, me qëllim të shfrytëzimit të potencialit të përbashkët ekonomik, social dhe kulturor, si dhe shkëmbimit të përvojave dhe praktikave të mira.

21. Ndryshimet klimatike dhe burimet natyrore

Ne e njohim rolin e rëndësishëm që zonat rurale mund të luajnë në përballimin e ndryshimeve klimatike dhe në ruajtjen e burimeve natyrore. Njëkohësisht, theksojmë nevojën për të mbështetur komunitetet rurale në përshtatjen ndaj ndikimeve klimatike.

Burimet pyjore, toka bujqësore, uji dhe biodiversiteti janë pasuri me rëndësi strategjike për Kosovën. Zonat rurale kanë potencial për zhvillimin e energjisë së ripërtëritshme, përfshirë energjinë diellore dhe atë të erës, në mënyra që respektojnë mjedisin dhe sigurojnë përfitime të drejtpërdrejta për komunitetet lokale.

I bëjmë thirrje institucioneve që ndryshimet klimatike, rreziqet mjedisore dhe nevojat e rajoneve të marginalizuara të merren parasysh në hartimin e politikave, programeve dhe skemave të mbështetjes financiare për bujqësinë dhe zhvillimin rural.

22. Zhvillimi i kapaciteteve dhe lidhshirësitë rural

Ne e njohim rëndësinë e udhëheqjes në të gjitha nivelet dhe përgjegjësinë e akterëve ruralë për identifikimin e nevojave dhe propozimin e zgjidhjeve.

Megjithatë, zhvillimi rural kërkon veprime të koordinuara në nivel lokal, rajonal, kombëtar dhe evropian, të mbështetura në përkushtim, komunikim, bashkëpunim dhe besim.

I bëjmë thirrje Qeverisë, sektorit privat dhe shoqërisë civile që të punojnë në partneritet për të ofruar ngritje të kapaciteteve, burime dhe mbështetje për liderët ruralë, duke nxitur udhëheqje kreative, të qëndrueshme, gjithëpërfshirëse dhe llogaridhënëse.

Vëmendje e veçantë duhet t'u kushtohet të rinjve dhe grave, në mënyrë që ata të kenë mundësi reale për të marrë role udhëheqëse në komunitetet e tyre.

23. Rrjetet, shoqatat dhe organizatat e shoqërisë civile

Rrjetet kombëtare, shoqatat dhe organizatat e shoqërisë civile në fushën e zhvillimit rural luajnë rol të rëndësishëm në promovimin e demokracisë pjesëmarrëse, bashkëpunimit dhe zhvillimit të bazuar në nevojat e komuniteteve.

Anëtarësia dhe veprimtaria e tyre përfshijnë organizata lokale, grupe veprimi në nivel fshati, kooperativa, organizata rinore, shoqata të grave, organizata të fermerëve dhe struktura të tjera që ofrojnë shërbime dhe promovojnë bashkëpunimin ndërmjet akterëve ruralë.

I bëjmë thirrje Qeverisë së Kosovës dhe institucioneve të tjera që të respektojnë pavarësinë e organizatave të shoqërisë civile dhe të mbështesin veprimtarinë e tyre në zhvillimin rural.

Në veçanti, i bëjmë thirrje Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural që t'u sigurojë rrjeteve kombëtare të zhvillimit rural, veçanërisht Rrjetit të Organizatave për Zhvillim Rural të Kosovës (RROZHRK), qasje të barabartë në konsultime, politika, skema dhe masa të Programit për Bujqësi dhe Zhvillim Rural.

24. Partneriteti ndërmjet shoqërisë civile dhe Qeverisë

Ne besojmë se zhvillimi efektiv rural kërkon një partneritet të mirëfilltë, transparent dhe të barabartë ndërmjet shoqërisë civile dhe Qeverisë.

I bëjmë thirrje organizatave dhe grupeve rurale të interesit që të bashkëpunojnë me institucionet publike, ndërsa Qeverisë, organizatave ndërkombëtare dhe agjencive përkatëse që të sigurojnë pjesëmarrjen aktive të akterëve ruralë në hartimin, zbatimin dhe monitorimin e politikave.

Ky partneritet duhet të krijojë baza të qëndrueshme për konsultim, koordinim dhe vendimmarrje të përbashkët në të gjitha nivelet e qeverisjes.

25. Klima mbështetëse përmes programeve zhvillimore

Për zhvillimin e qëndrueshëm të zonave rurale nevojiten masa mbështetëse që marrin parasysh specifikat, kapacitetet dhe sfidat e komuniteteve rurale.

I bëjmë thirrje Qeverisë së Kosovës dhe institucioneve përgjegjëse që të shqyrtojnë dhe zbatojnë masa konkrete, përfshirë:

- Lehtësimin dhe përshtatjen e kriterëve për përfitimin nga grantet, duke ruajtur transparencën dhe përgjegjshmërinë.
- Krijimin e mundësive për financim deri në 100%, pa bashkëfinancim, për programe të veçanta me interes publik dhe iniciativa promovuese në zonat rurale, aty ku është e arsyeshme.

- Thjeshtimin e procedurave administrative të aplikimit dhe përmirësimin e kornizës përkatëse ligjore.
- Zhvillimin e skemave të granteve fillestare për të rinjtë dhe gratë në zonat rurale.
- Ofrimin e mbështetjes teknike dhe këshilluese për aplikantët përmes komunave dhe organizatave përkatëse.
- Mbështetjen e shoqatave të grave, të rinjve, fermerëve dhe organizatave që promovojnë turizmin rural, prodhimin vendor dhe zhvillimin ekonomik lokal.

Këto masa duhet të kontribuojnë në qasje më të barabartë në financim dhe në krijimin e mundësive të reja për punësim dhe ndërmarrësi.

26. Arsimi dhe aftësimi profesional

Komunitetet rurale kanë nevojë për mundësi të vazhdueshme arsimimi dhe aftësimi për t'iu përshtatur ndryshimeve ekonomike, teknologjike, sociale dhe mjedisore.

Arsimi dhe aftësimi profesional luajnë rol të rëndësishëm në zhvillimin e aftësive, krijimin e inovacioneve dhe rritjen e pjesëmarrjes së qytetarëve në proceset zhvillimore.

I bëjmë thirrje institucioneve arsimore dhe institucioneve përgjegjëse që të sigurojnë qasje efektive në shërbimet arsimore për komunitetet rurale, përfshirë bursat për studime profesionale, mësimin në distancë dhe trajnimet e përshtatura sipas nevojave të zonave rurale.

Vëmendje e veçantë duhet t'u kushtohet aftësive digjitale, ndërmarrësisë, bujqësisë së qëndrueshme, agroekologjisë, ekonomisë qarkore dhe mundësive të reja të punësimit në zonat rurale.

27. Shkëmbimi i përvojave dhe praktikave në nivel rajonal dhe ndërkombëtar

Zhvillimi i qëndrueshëm rural në Kosovë mund të përshpejtohet përmes shkëmbimit të përvojave dhe praktikave të mira ndërmjet komuniteteve, organizatave dhe institucioneve në nivel rajonal dhe ndërkombëtar.

Ne kërkojmë krijimin e mundësive konkrete për bashkëpunim, shkëmbim njohurish dhe zbatim të iniciativave të përbashkëta ndërmjet Qeverisë, organizatave të shoqërisë civile, donatorëve dhe akterëve të tjerë brenda dhe jashtë Bashkimit Evropian.

Një kontribut të rëndësishëm në këtë proces duhet të japin rrjetet dhe platformat evropiane të zhvillimit rural, në bashkëpunim me Rrjetin e Organizatave për Zhvillim Rural të Kosovës dhe organizatat e tjera përkatëse.

28. Avokimi dhe veprimi

Kërkojmë nga rrjetet, organizatat, kooperativat, shoqatat e grave, shoqatat e fermerëve, klubet e fermerëve të rinj dhe organizatat rinore që të udhëheqin dhe mbështesin një program të përbashkët avokimi dhe veprimi, të bazuar në këtë Manifest Rural të Kosovës për vitin 2026.

Ky proces duhet të realizohet në bashkëpunim të ngushtë me anëtarësitë, komunitetet rurale, institucionet publike dhe partnerët zhvillimorë.

Prioritet duhet të jetë promovimi i rekomandimeve të këtij manifesti, përfshirja e tyre në politikat publike dhe monitorimi i zbatimit të angazhimeve institucionale në fushën e zhvillimit rural.

29. Zotimi ynë

Ne zotohemi të vazhdojmë përkushtimin tonë për realizimin e vizionit, prioritetëve dhe veprimeve të përcaktuara në këtë Manifest Rural të Kosovës për vitin 2026.

Besojmë se sektori i zhvillimit rural, komunitetet rurale, organizatat e shoqërisë civile, Qeveria e Kosovës, komunat dhe institucionet e tjera publike, duke punuar së bashku në frymën e partneritetit, transparencës dhe përgjegjësisë së përbashkët, mund të sigurojnë zhvillim të qëndrueshëm dhe të balancuar të zonave rurale.

Ne riafirmojmë se zhvillimi rural nuk është vetëm çështje e bujqësisë, por një prioritet ndërsektorial që ndërlidhet me punësimin, arsimin, barazinë gjinore, rininë, mbrojtjen e mjedisit, infrastrukturën, shërbimet publike dhe kohezionin social e territorial.

Për këtë arsye, u bëjmë thirrje të gjitha institucioneve dhe palëve të interesit që rekomandimet e këtij manifesti t'i trajtojnë si bazë për dialog, planifikim dhe veprim konkret gjatë vitit 2026 dhe në periudhën pasuese.

Miratuar në përmbyllje të Parlamentit të Tretë Rural të Kosovës, më 16 tetor 2026, në Prizren.